

آموزه‌های حکومتی

امیرالمؤمنین علی علیه السلام

www.ketab.ir

تهیه و تدوین:

حجت الاسلام والمسلمین دکتر حسن علی اکبری و همکاران

سیرتنامه	علی اکبری، حسن، ۱۳۴۱-
عنوان قرارداد	نوح البلاغه، برگزیده
	Nhjol-Balaghah, Persian, Selection
عنوان و نام پدیدآور	آموزه‌های حکومتی امیرالمومنین علی علیه السلام / نهج و تدوین حسن علی اکبری و همکاران.
مشخصات نشر	تهران: نشر مشعر، ۱۴۰۰.
مشخصات ظاهری	۶۱۶ ص.
شابک	978-964-540-963-8
وضعیت فهرست نویسی	فیا
یادداشت	جاب قلی: انتشارات پژوهش‌های تفسیر و علوم قرآن، ۱۴۰۰.
یادداشت	کتابنامه: ص. (۶۱۱-۶۱۵).
موضوع	علی بن ابی طالب (ع)، امام اول، ۲۳ قبل از هجرت - ۴۰ ق - سیاست و حکومت
موضوع	Ali ibn Abi-talib, Imam I, 600-661 -- Politics and government
موضوع	علی بن ابی طالب (ع)، امام اول، ۲۳ قبل از هجرت - ۴۰ ق - خلافت
موضوع	Ali ibn Abi-talib, Imam I, 600-661 -- *Caliphate
موضوع	علی بن ابی طالب (ع)، امام اول، ۲۳ قبل از هجرت - ۴۰ ق - خطبه‌ها
موضوع	Ali ibn Abi-talib, Imam I, 600-661 -- *Public speaking
رده بندی کنگره	BPTA/۰۹
رده بندی دیویی	۲۹۷/۹۵۱
شماره کتابشناسی ملی	۸۷۷۲۳۲۶

آموزه های حکومتی امیرالمومنین امام علی (ع)

حسن علی اکبری

مولف:

موسسه فرهنگی هنری مشعر

ناشر:

چاپخانه مشعر

چاپ و صحافی:

اول، زمستان ۱۴۰۰

نوبت چاپ:

۵۰۰ نسخه

شمارگان:

۹۰۰،۰۰۰ ریال

قیمت:

ISBN:978-964-540-963-8

شابک : ۸-۹۶۳-۵۴۰-۹۶۴-۹۷۸

تلفن مرکز پخش و فروشگاههای مشعر

تهران: واحد بازرگانی ۰۲۱-۶۶۵۸۲۲۹۷ فروشگاه مرکزی: ۰۲۱-۶۶۵۸۲۲۹۵

فروشگاه قم: ۰۲۵-۳۷۸۴۲۵۰۵

پیش‌گفتار

تبیین و تحلیل دیدگاه‌های امام علی، امیرالمؤمنین(ع) در دوره حکومت محدود ایشان و فهرست کردن گزاره‌های موجود در منابع تاریخی، خطبه‌ها و نامه‌های آن حضرت که سیاست‌ها، خط مشی‌ها، راهبردها و جهت‌گیری‌های تنها تجربه حکومت یک معصوم را در عرصه‌های مختلف اقتصادی، سیاسی، فرهنگی، اجتماعی و امنیتی نشان دهد، بذلایل فراوان و از جهات متعدد یک ضرورت مهم برای نظام مقدس جمهوری اسلامی ایران قلمداد می‌شود.

این مهم علاوه بر آنکه ما را با ابعاد و زوایای آشکار و پنهان دوره حاکمیت پر حادثه‌ی آن حضرت آشنا می‌کند، معارف پایان‌ناپذیری را از سرچشمه‌ی در اختیار ما قرار داده، در تدوین سیاست‌های کلی نظام راهنمای عملی ما خواهد بود، مستند جهت‌گیری‌های نظام می‌گردد و در دهه چهارم از انقلاب اسلامی، نه تنها جمع بین عدالت و پیشرفت را برای ایران اسلامی نوید داده، بلکه الهام بخش بیداری اسلامی در این مقطع بسیار حساس و الگوی بومی و اسلامی برای همه مسلمانان جهان اسلام ارائه می‌دهد.

همانگونه که مقام معظم رهبری در دیدار با خبرنگان فرمودند نظام‌سازی که براساس فقه سیاسی در شیعه توسط حضرت امام خمینی(ره) در مقام نظر و عمل توانان انجام گرفته، در عین حال یک امر دفعی و یکباره نیست؛ بلکه نظام‌سازی یک امر جاری است که پیوسته جریان دارد و روزبه روز بایستی تکمیل و تتمیم شود و در این مسیر تکاملی پایه و اساس، همانا مجموعه آموزه‌ها و معارفی است که از امیرالمؤمنین(ع) در قالب خطبه‌ها و نامه‌ها و سیره عملی ایشان بجای مانده است.

در این میان بدیهی است مجمع تشخیص مصلحت نظام در بسترسازی برای تحقق مدیریت علوی برای بلندمدت کشور نه تنها نقش بسیار مهمی دارد؛ بلکه مسئولیت بسیار سنگینی نیز بعهده دارد و براین اساس ضروری است در همه کارشناسی‌ها و تصمیم‌سازی‌ها بویژه در تدوین سیاست‌های کلی معیار درستی و سلامت یافته‌ها و مطالعات و همچنین چارچوب همه تلاش‌های فکری و نظری، آموزه‌های بجا مانده از امام علی(ع) باشد.

در همین راستا طرح مطالعاتی تعریف شده در دبیرخانه مجمع که در کمیسیون تلفیق پیگیری و به

نتیجه رسیده است با عنوان سیاست‌های کلی امیرالمؤمنین علی(ع) در دوره حکومت با تأکید بر سخنان و نامه‌های آن حضرت آماده بهره‌برداری شده است.

کتاب آموزه‌های حکومتی امیرالمؤمنین علی(ع) گزارش یافته‌های این پژوهش می‌باشد که با محوریت و مسئولیت اینجانب و همکاری جمعی از فرهیختگان و دانشمندان انجام گرفته است. اهمیت موضوع و ارزش دستاوردهای این مطالعه و کاربردی بودن آن برای کارشناسان و سیاست‌گذاران، همچنین روشمندی این پژوهش و استخراج نکات با دقت زیاد و اعتبار یافته‌ها و نقاط قوت فراوان دیگری در این مطالعه، ما را بر آن داشت تا از طریق چاپ، آن را در اختیار علاقه‌مندان قرار دهیم.

بر خود لازم می‌دانم از مسئولین محترم دبیرخانه مجمع تشخیص مصلحت نظام و همکاران گرامی، ناظر طرح و اعضای کمیسیون تلفیق و همه افرادی که در تدوین آن مشارکت داشته‌اند، سپاسگزاری نمایم.^۱

حسن علی اکبری رنانی

تابستان ۱۳۸۸

www.ketab.ir

^۱ - لازم به ذکر است که به دلیل گذشت زمان افزون بر ۱۲ سال و با توجه به ارزش و اهمیت این اثر و ضرورت در اختیار قرار دادن آن، بدون هیچ تغییری در سال ۱۴۰۰ با عنوان آموزه‌های حکومتی اقدام به چاپ آن شد.

فهرست مطالب

فصل اول: کلیات	۳۵
مقدمه	۳۷
سوال اصلی تحقیق	۳۹
روش مطالعه	۴۰
نوع تحقیق	۴۰
هدف مطالعه	۴۰
ساماندهی تحقیق	۴۱
پیشینه مطالعه	۴۱
مقدمه	۴۷
مروری بر سیره‌ی امیرالمؤمنین علی (علیه السلام)	۴۷
مرحله‌ی نخست: مرحله‌ی ولادت امیرالمؤمنین تا بعثت پیامبر سال ۲۳ پیش از هجرت	
تا ۱۳ پیش از هجرت	۴۸
مرحله‌ی دوم: از بعثت پیامبر تا هجرت به مدینه، سال ۱۲ پیش از هجرت تا سال	
اول هجری	۴۹
مرحله‌ی سوم: از هجرت به مدینه تا رحلت پیامبر، سال اول تا ۱۱ هجری	۵۰
مرحله‌ی چهارم: از رحلت پیامبر (ص) تا آغاز خلافت، سال ۱۱ تا ۳۵ هجری	۵۲
مرحله‌ی پنجم: از آغاز خلافت تا شهادت، سال ۳۵ تا ۴۰ هجری	۵۹
اهداف، سیاستها و برنامه‌ها	۶۱
خطبه‌ی پانزدهم	۶۳
خطبه‌ی شانزدهم	۶۴
خطبه‌ی نود و دوم	۶۷
خطبه‌ی صد و سی و ششم	۶۷
جمع‌بندی سیاستها	۶۸

مهمترین رویدادهای ایام خلافت امیرالمؤمنین (ع).....	۶۹
جنگ جمل.....	۶۹
جنگ صفین.....	۷۳
جنگ نهروان.....	۷۷
غارات.....	۸۰
شهادت امیرالمؤمنین (ع).....	۸۱
فصل سوم: روش شناسی.....	۹۳
فرآیند اجرای تحقیق.....	۸۵
روش شناسی تحقیق.....	۸۷
رویکرد روشی این مطالعه.....	۸۹
روش تحقیق.....	۸۹
واحدهای محتوا.....	۹۲
متغیرهای تحقیق (محورهای اصلی).....	۹۳
ابزار تحقیق.....	۹۴
اعتبار ابزار تحقیق.....	۹۵
پایایی سنجش.....	۹۶
جامعه و نمونه آماری.....	۹۶
روش تجزیه و تحلیل اطلاعات.....	۹۶
فصل چهارم: یافته‌های تحقیق.....	۱۱۱
مقدمه.....	۱۰۱
بخش اول: یافته‌ها در قالب جداول.....	۱۰۱
بخش دوم: تفصیل سیاست‌های به‌دست آمده.....	۱۰۱
یافته‌های اقتصادی.....	۱۰۲
عنوان کلی: ۱ - وظایف دولت.....	۱۰۲

- عنوان کلی: ۲ - وظایف دولت ۱۰۳
- عنوان کلی: ۳ - وظایف دولت ۱۰۳
- عنوان کلی: ۴ - عدالت محوری ۱۰۴
- عنوان کلی: ۵ - عدالت محوری ۱۰۵
- عنوان کلی: ۶ - عدالت محوری ۱۰۵
- عنوان کلی: ۷ - عدالت محوری ۱۰۶
- عنوان کلی: ۸ - عدالت محوری ۱۰۶
- عنوان کلی: ۹ - عدالت محوری ۱۰۷
- عنوان کلی: ۱۰ - عدالت محوری ۱۰۸
- عنوان کلی: ۱۱ - عدالت محوری ۱۰۸
- عنوان کلی: ۱۲ - عدالت محوری ۱۰۹
- عنوان کلی: ۱۳ - عدالت محوری ۱۱۰
- عنوان کلی: ۱۴ - عدالت محوری ۱۱۱
- عنوان کلی: ۱۵ - قاطعیت در اجرای عدالت ۱۱۲
- عنوان کلی: ۱۶ - قاطعیت در اجرای عدالت ۱۱۲
- عنوان کلی: ۱۷ - قاطعیت در اجرای عدالت ۱۱۳
- عنوان کلی: ۱۸ - شفافیت و مشورت پذیری حکومت ۱۱۴
- عنوان کلی: ۱۹ - مسئولیت پذیری دولت ۱۱۵
- عنوان کلی: ۲۰ - رفتار کارگزاران ۱۱۵
- عنوان کلی: ۲۱ - تعامل دولت و مردم ۱۱۶
- عنوان کلی: ۲۲ - مردم گرایی ۱۱۷
- عنوان کلی: ۲۳ - مردم گرایی ۱۱۸
- عنوان کلی: ۲۴ - مردم گرایی ۱۱۸
- عنوان کلی: ۲۵ - مردم گرایی ۱۱۹

- عنوان کلی: ۲۶ - مردم گرایی ۱۲۰
- عنوان کلی: ۲۷ - اصلاحات ساختاری ۱۲۰
- عنوان کلی: ۲۸ - اهداف غایی از حاکمیت ۱۲۱
- عنوان کلی: ۲۹ - مشارکت نخبگان ۱۲۲
- عنوان کلی: ۳۰ - هدفمند سازی یارانه ها ۱۲۲
- عنوان کلی: ۳۱ - فقر زدایی ۱۲۳
- عنوان کلی: ۳۲ - فقر زدایی ۱۲۳
- عنوان کلی: ۳۳ - فقر زدایی ۱۲۴
- عنوان کلی: ۳۴ - محرومیت زدایی ۱۲۴
- عنوان کلی: ۳۵ - محرومیت زدایی ۱۲۵
- عنوان کلی: ۳۶ - رفاه عمومی ۱۲۶
- عنوان کلی: ۳۷ - بهبود فضای کسب و کار ۱۲۶
- عنوان کلی: ۳۸ - بهبود فضای کسب و کار ۱۲۷
- عنوان کلی: ۳۹ - تسهیل تجاری ۱۲۸
- عنوان کلی: ۴۰ - سیاست مالی اسلامی ۱۲۸
- عنوان کلی: ۴۱ - سیاست مالی اسلامی ۱۲۹
- عنوان کلی: ۴۲ - سیاست مالی اسلامی ۱۳۰
- عنوان کلی: ۴۳ - سیاست مالی اسلامی ۱۳۱
- عنوان کلی: ۴۴ - انضباط مالی ۱۳۲
- عنوان کلی: ۴۵ - انضباط مالی ۱۳۲
- عنوان کلی: ۴۶ - نظارت و بازرسی ۱۳۳
- عنوان کلی: ۴۷ - نظارت و بازرسی ۱۳۴
- عنوان کلی: ۴۸ - نظارت و ارزیابی ۱۳۴
- عنوان کلی: ۴۹ - نفی ویژه خواری ۱۳۵